

ΘΕΜΑ Α

A1. δ.   A2. α.   A3. β.   A4. δ.   A5. γ.

ΘΕΜΑ Β

B1.α) ΣΩΣΤΟ το (i)

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ: $[H_3O^+] = 25,3 \cdot 10^{-4} \text{ M} = 2,53 \cdot 10^{-3} \text{ M}$

Είναι $10^{-3} < 2,53 \cdot 10^{-3} < 10^{-2}$ άρα $-\log 10^{-3} > -\log(2,53 \cdot 10^{-3}) > -\log 10^{-2}$ δηλαδή η τιμή pH του διαλύματος βρίσκεται μεταξύ των τιμών: **2 < pH < 3**.

Μόνο η τιμή (i) pH=2,60 ικανοποιεί αυτή τη συνθήκη.

β) ΣΩΣΤΟ το (iii)

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ: Σε θερμοκρασία 25°C, η $K_w = 10^{-14}$, δηλαδή $pK_w = 14$.

Με αύξηση της θερμοκρασίας η ισορροπία $2 H_2O \rightleftharpoons H_3O^+ + OH^-$ μετατοπίζεται προς τα δεξιά, επειδή ο ιοντισμός του νερού είναι ενδόθερμο φαινόμενο.

Έτσι, η σταθερά $K_w = [H_3O^+][OH^-]$ αυξάνεται. Δηλαδή, σε $\theta > 25^\circ\text{C}$ είναι $K_w > 10^{-14}$ και, επομένως, $pK_w < 14$. Αφού, λοιπόν, σε θερμοκρασία θ η $pK_w = 13$, η θ είναι μεγαλύτερη από 25°C.

B2. $HA + H_2O \rightleftharpoons H_3O^+ + A^-$ (1)

α) ΣΩΣΤΟ το (ii)

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ: Είναι $K_a = \frac{[H_3O^+][A^-]}{[HA]}$ και $K_c = \frac{[H_3O^+][A^-]}{[HA]} \cdot \frac{1}{[H_2O]} \Rightarrow K_c \cdot [H_2O] = K_a$

β) i. Με την προσθήκη νερού, αυξάνεται ο όγκος V του διαλύματος, ενώ η ποσότητα n (mol) της διαλυμένης ουσίας παραμένει σταθερή. Έτσι, η συγκέντρωση $c = n/V$ του διαλύματος μειώνεται.

Η K_a εξαρτάται μόνο από τη θ , οπότε παραμένει σταθερή, αφού η θ δεν μεταβλήθηκε.

Επομένως, σύμφωνα με τον νόμο αραιώσεως του Ostwald $K_a = \frac{a^2}{1-a} \cdot c$, ο βαθμός ιοντισμού a αυξάνεται.

Εφόσον μειώνεται η συγκέντρωση του διαλύματος, μειώνεται και η συγκέντρωση των οξωνίων, επομένως το pH του διαλύματος αυξάνεται.

ii. Με την προσθήκη νερού η συγκέντρωση $[H_2O]$ ΔΕΝ μεταβάλλεται (σε αραιό υδατικό διάλυμα είναι, πρακτικά, $[H_2O] = 55,5 \text{ M} = \text{σταθ.}$)

Μειώνονται όμως, λόγω της αύξησης του όγκου, οι συγκεντρώσεις των HA , H_3O^+ και A^- .

$$\text{Είναι } K_a = \frac{[H_3O^+][A^-]}{[HA]} = \frac{\frac{n_{H_3O^+}}{V} \cdot \frac{n_{A^-}}{V}}{\frac{n_{HA}}{V}} = \frac{n_{H_3O^+} \cdot n_{A^-}}{V \cdot n_{HA}}$$

Με την αύξηση του όγκου, το πηλίκιο $Q = \frac{n_{H_3O^+} \cdot n_{A^-}}{V \cdot n_{HA}}$ γίνεται μικρότερο από την K_a , οπότε η

ισορροπία θα μετατοπιστεί προς τα δεξιά, ώστε να αυξηθεί η τιμή του Q και να γίνει και πάλι ίση με K_a .

2ος τρόπος: Όπως αναφέρθηκε στο (i) με την προσθήκη νερού αυξάνεται ο βαθμός ιοντισμού a του οξέος.

Επομένως, σύμφωνα με τον ορισμό $a = \frac{\text{mol του HA που ιοντίζονται}}{\text{συνολικά mol HA που διαλύθηκαν}}$, και

δεδομένου ότι τα συνολικά mol του HA δεν μεταβλήθηκαν, προκύπτει ότι ιοντίζονται περισσότερα mol HA, δηλαδή η ισορροπία μετατοπίζεται προς τα δεξιά.

- B3.** Για τις υδρογονούχες ενώσεις των στοιχείων ισχύει ότι η ισχύς τους ως οξέων:
- σε μια δεδομένη ομάδα του Π.Π. αυξάνεται από πάνω προς τα κάτω, όπως δηλαδή αυξάνεται η ατομική ακτίνα του στοιχείου που ενώνεται με το H.
  - σε μια δεδομένη περίοδο του Π.Π. αυξάνεται από αριστερά προς τα δεξιά, όπως δηλαδή αυξάνεται η ηλεκτραρνητικότητα του στοιχείου που ενώνεται με το H.

Αντίθετα, ο βασικός χαρακτήρας των υδρογονούχων ενώσεων αυξάνεται από δεξιά προς τα αριστερά σε μια περίοδο και από κάτω προς τα πάνω σε μια ομάδα του Π.Π.

(i) Το N βρίσκεται πιο πάνω από τον P στην ομάδα 15 του Π.Π., επομένως, σύμφωνα με τον δεύτερο κανόνα, η βάση NH_3 είναι ισχυρότερη από την PH_3 .

(ii) Το O βρίσκεται πιο δεξιά από το N στη 2^η περίοδο του Π.Π., επομένως, σύμφωνα με τον πρώτο κανόνα, το H_2O είναι ισχυρότερο οξύ από την NH_3 . Όσο ισχυρότερο είναι ένα οξύ, τόσο ασθενέστερη είναι η συζυγής του βάση, άρα για τις βάσεις θα ισχύει $\text{NH}_2^- > \text{OH}^-$.

(iii) Το Br βρίσκεται πιο κάτω από το Cl στην ομάδα 17 του Π.Π., επομένως, σύμφωνα με τον πρώτο κανόνα, το HBr είναι ισχυρότερο οξύ από την HCl . Όσο ισχυρότερο είναι ένα οξύ, τόσο ασθενέστερη είναι η συζυγής του βάση, άρα για τις βάσεις θα ισχύει $\text{Cl}^- > \text{Br}^-$.

B4. Σωστό το (iii)

Παρατηρούμε ότι τη χρονική στιγμή t_1 , έχουμε απότομη μεταβολή των συγκεντρώσεων και των τριών συστατικών της αντίδρασης. Συγκεκριμένα, οι [A] και [Γ] αυξάνονται από 0,2 M σε 0,4 M, δηλαδή διπλασιάζονται, ενώ η [B] αυξάνεται από 0,4 M σε 0,6 M.

Αν είχαμε αυξήσει τον όγκο του δοχείου, τότε οι τρεις συγκεντρώσεις θα μειώνονταν, οπότε η επιλογή (i) απορρίπτεται.

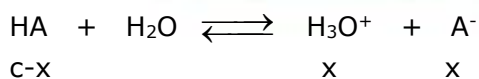
Αν είχαμε μειώσει τον όγκο, τότε οι τρεις συγκεντρώσεις θα αυξάνονταν στον ίδιο βαθμό, π.χ. και οι τρεις θα διπλασιάζονταν, κάτι που δεν συμβαίνει εδώ, οπότε και η επιλογή (ii) απορρίπτεται.

Επομένως, αυτό που συνέβη ήταν ότι προστέθηκαν ποσότητες και των τριών συστατικών στο δοχείο.

ΘΕΜΑ Γ

Γ1. ΣΩΣΤΟ το (i)

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ: Στο διάλυμα Y αποκαθίσταται η ισορροπία

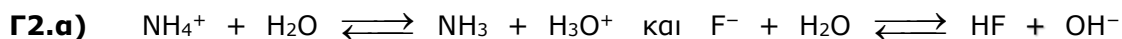
Είναι $[\text{HA}] = 2 \cdot 10^{-3} \text{ M}$ άρα $c-x = 2 \cdot 10^{-3}$ (1)

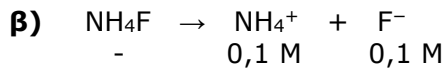
Επίσης, $[\text{A}^-] = 5 \cdot 10^{-4} \text{ M}$ άρα $x = 5 \cdot 10^{-4}$ (4)

Προσθέτοντας τις (1) και (2) κατά μέλη, προκύπτει **$c = 2,5 \cdot 10^{-3} \text{ M}$** .

$$K_a = \frac{[\text{H}_3\text{O}^+][\text{A}^-]}{[\text{HA}]} = \frac{x^2}{c-x} = \frac{25 \cdot 10^{-8}}{2 \cdot 10^{-3}} \text{ και τελικά } K_a = 1,25 \cdot 10^{-4}$$

$$\text{Τέλος, } a = \frac{x}{c} = \frac{5 \cdot 10^{-4}}{2,5 \cdot 10^{-3}} = 0,2 \text{ ή } 20\%.$$

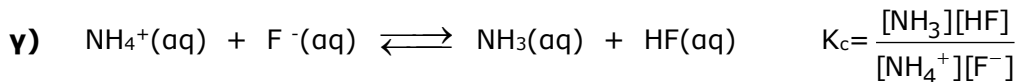

Το διάλυμα περιέχει το ασθενές οξύ NH_4^+ και την ασθενή βάση F^- σε ίσες συγκεντρώσεις.

$$\text{Είναι } K_{\alpha \text{ NH}_4^+} = \frac{K_w}{K_{\beta \text{ NH}_3}} = \frac{10^{-14}}{10^{-5}} = 10^{-9} \quad \text{και} \quad K_{\beta \text{ F}^-} = \frac{K_w}{K_{\alpha \text{ HF}}} = \frac{10^{-14}}{10^{-4}} = 10^{-10}.$$

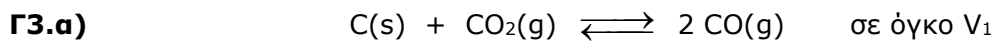
Δηλαδή $K_{\alpha \text{ NH}_4^+} > K_{\beta \text{ F}^-}$, επομένως το διάλυμα είναι όξινο.

Πολλαπλασιάζοντας και διαιρώντας ταυτόχρονα την έκφραση της K_c με το γινόμενο $[\text{H}_3\text{O}^+][\text{OH}^-]$, προκύπτει:

$$K_c = \frac{[\text{NH}_3][\text{HF}]}{[\text{NH}_4^+][\text{F}^-]} \cdot \frac{[\text{H}_3\text{O}^+][\text{OH}^-]}{[\text{H}_3\text{O}^+][\text{OH}^-]} = \frac{[\text{NH}_3]}{[\text{NH}_4^+][\text{OH}^-]} \cdot \frac{[\text{HF}]}{[\text{H}_3\text{O}^+][\text{F}^-]} \cdot [\text{H}_3\text{O}^+][\text{OH}^-] = \frac{K_w}{K_{\beta \text{ NH}_3} \cdot K_{\alpha \text{ HF}}}$$

$$\text{Άρα } K_c = \frac{10^{-14}}{10^{-5} \cdot 10^{-4}} = 10^{-5}$$

Αρχικά:	5	4	-	}	mol
Μεταβολή:	-x	-x	+2x		
Χ.Ι.:	5-x	4-x	2x		

Στη Χ.Ι. δίνεται ότι $n_{\text{CO}} = \frac{2}{3} n_{\text{ολ αερίων}}$, άρα $2x = \frac{2}{3}(4+x)$ και τελικά $x=2$.

Άρα, στη Χ.Ι.: $n_{\text{C}} = 5-2=3 \text{ mol}$, $n_{\text{CO}_2} = 4-2=2 \text{ mol}$, $n_{\text{CO}} = 2 \cdot 2=4 \text{ mol}$,

Σε περίσσεια βρίσκεται ο άνθρακας, οπότε η απόδοση μπορεί να υπολογιστεί από το ποσοστό του CO_2 που αντέδρασε: $\alpha = \frac{2}{4} = 0,5$ ή 50%.

β) Στη νέα Χ.Ι. η ποσότητα του άνθρακα ($A_r=12$) είναι $n = \frac{48}{12} = 4 \text{ mol}$, δηλαδή αυξημένη σε σχέση με την αρχική ισορροπία. Επομένως, με τη μεταβολή του όγκου η Χ.Ι. μετατοπίστηκε προς τα αριστερά και παράχθηκε ακόμα 1 mol C:

	$\text{C}(\text{s}) + \text{CO}_2(\text{g}) \rightleftharpoons 2 \text{CO}(\text{g})$			σε όγκο V_2	
Αρχικά:	3	2	4	}	mol
Μεταβολή:	+1	+1	-2		
Νέα Χ.Ι.	4	3	2		

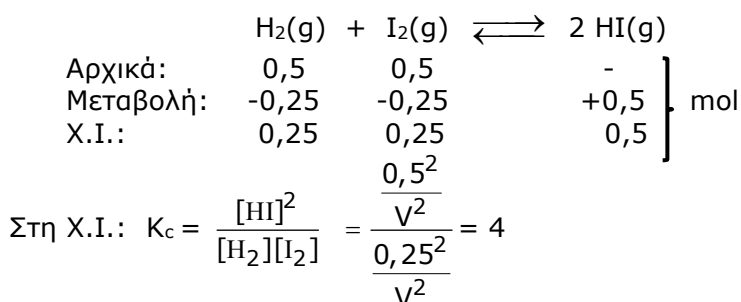
Από την έναρξη της αντίδρασης μέχρι τη νέα Χ.Ι. παράχθηκαν 2 mol CO. Αν η αντίδραση ήταν ποσοτική, από τα αρχικά 5 mol C και 4 mol CO_2 θα παράγονταν 8 mol CO. Επομένως, η νέα απόδοση της αντίδρασης είναι $\alpha' = \frac{2}{8} = 0,25$ ή 25%.

$$\gamma) \quad \text{Στην αρχική Χ.Ι.: } K_c = \frac{[\text{CO}]^2}{[\text{CO}_2]} = \frac{\frac{4^2}{V_1^2}}{\frac{2}{V_1}} = \frac{8}{V_1} \quad \text{Στην νέα Χ.Ι.: } K_c = \frac{[\text{CO}]^2}{[\text{CO}_2]} = \frac{\frac{2^2}{V_2^2}}{\frac{3}{V_2}} = \frac{4}{3 \cdot V_2}$$

Στη νέα Χ.Ι. η K_c έχει την ίδια τιμή, αφού $\theta = \text{σταθερή}$, επομένως: $\frac{8}{V_1} = \frac{4}{3V_2}$ ή $\frac{V_1}{V_2} = \frac{6}{1}$

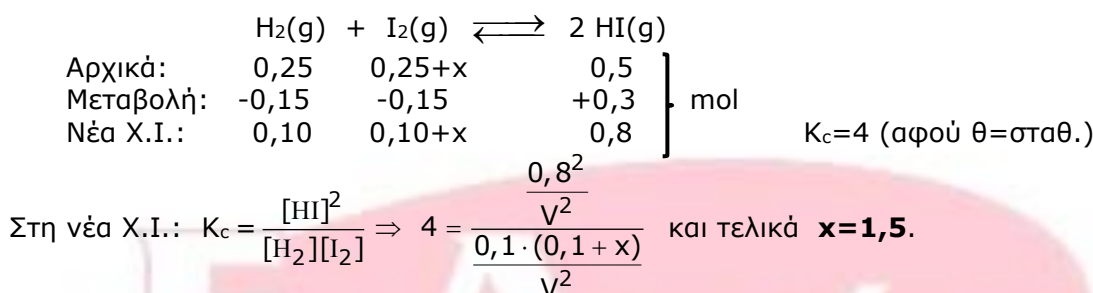
ΘΕΜΑ Δ

Δ1.α. Τα δύο αντιδρώντα βρίσκονται σε στοιχειομετρική αναλογία, επομένως αντιδρά το 50% της ποσότητας καθενός, δηλαδή 0,25 mol:

Έστω x mol η ζητούμενη ποσότητα I_2 .

Αν η αντίδραση ήταν ποσοτική, από τα αρχικά mol των αντιδρώντων θα παραγόταν 1 mol HI. Για να γίνει η απόδοση 80%, πρέπει να παραχθούν τελικά 0,8 mol HI, δηλαδή ακόμα 0,3 mol σε σχέση με την αρχική ισορροπία:

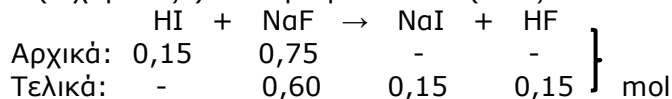
β.β1. Η αύξηση της θερμοκρασίας μετατοπίζει την ισορροπία προς την κατεύθυνση που απορροφάται θερμότητα, δηλαδή αυξάνει την απόδοση της ενδόθερμης αντίδρασης. Επομένως, η αντίδραση σχηματισμού του HI είναι ενδόθερμη.

β2. Με την αύξηση της θερμοκρασίας η ισορροπία μετατοπίζεται προς τα δεξιά, δηλαδή αυξάνεται η [HI] και μειώνονται οι [H₂] και [I₂], άρα η K_c αυξάνεται.

β3. Μειώνοντας τον όγκο του δοχείου στο μισό, πρακτικά διπλασιάζουμε την πίεση του αερίου μίγματος. Όμως, η συγκεκριμένη ισορροπία δεν επηρεάζεται από τη μεταβολή της πίεσης, αφού η αντίδραση δεν συνοδεύεται από μεταβολή στο n_{ολ} των αερίων. Επομένως, δεν θα επηρεαστεί και η απόδοση της αντίδρασης.

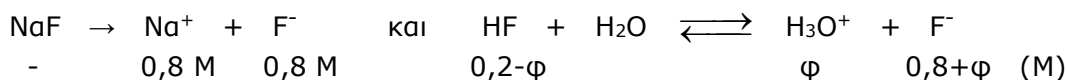
γ. Η ποσότητα του NaF είναι $n=cV=0,75$ mol.

Το HI (ισχυρό οξύ) αντιδρά με το NaF (άλας ασθενούς οξέος):

Στο τελικό διάλυμα ($V=0,75$ L): HF $c = \frac{0,15 \text{ mol}}{0,75 \text{ L}} = 0,2 \text{ M}$ - NaF $c' = \frac{0,60 \text{ mol}}{0,75 \text{ L}} = 0,8 \text{ M}$

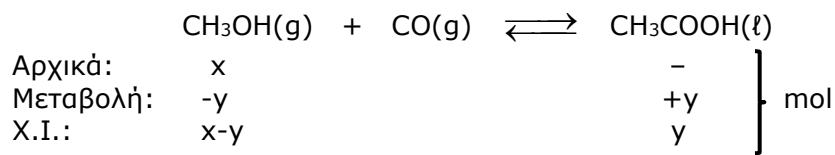
(Υπάρχει και NaI, το οποίο δεν επηρεάζει το pH, αφού προέρχεται από ισχυρό οξύ και ισχυρή βάση, οπότε τα ιόντα του δεν αντιδρούν με το νερό.)

$$K_{\alpha \text{ HF}} = \frac{[\text{F}^-][\text{H}_3\text{O}^+]}{[\text{HF}]}, \text{ άρα } 4 \cdot 10^{-4} = \frac{\varphi \cdot (0,8 + \varphi)}{0,2 - \varphi} \approx \frac{0,8 \cdot \varphi}{0,2} \text{ και τελικά } \varphi = 10^{-4}.$$

Δηλαδή $[\text{H}_3\text{O}^+] = 10^{-4} \text{ M}$, οπότε $\text{pH} = -\log 10^{-4} = 4$.

Δ2. Έστω x mol η αρχική ποσότητα της μεθανόλης και y mol αυτή που αντέδρασε:

Το μίγμα της Χ.Ι., μετά την απομάκρυνση του CO , περιέχει $(x-y)$ mol CH_3OH ($M_r=32$) και y mol CH_3COOH ($M_r=60$).

Είναι $m_{\text{ολ}}=272$ g, άρα $32(x-y) + 60y = 272$ (1)

Έστω c η συγκέντρωση του διαλύματος NaOH : $\text{NaOH} \rightarrow \text{Na}^+ + \text{OH}^-$
 $\qquad \qquad \qquad - \qquad \qquad \qquad c \qquad \qquad c$

Το $\text{pH}=14$, άρα $\text{pOH}=0$, δηλαδή $[\text{OH}^-]=1 \text{ M} = c$.

Η ποσότητα του NaOH είναι $n=cV=4$ mol

Αυτή η ποσότητα NaOH αντέδρασε πλήρως με το CH_3COOH που περιέχει στο μίγμα.

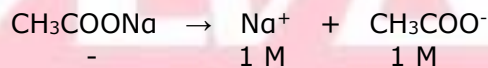
Από την αντίδραση εξουδετέρωσης: $\text{CH}_3\text{COOH} + \text{NaOH} \rightarrow \text{CH}_3\text{COONa} + \text{H}_2\text{O}$
 προκύπτει ότι αντέδρασαν 4 mol CH_3COOH και παράχθηκαν 4 mol CH_3COONa .

Επομένως, η ποσότητα του CH_3COOH ήταν 4 mol, δηλαδή **$y=4$** .

Αντικαθιστώντας στην (1) προκύπτει: **$x=5$** .

α) Εφόσον το CO βρίσκεται σε περίσσεια, η απόδοση της αντίδρασης υπολογίζεται από το ποσοστό της μεθανόλης που αντέδρασε: $a = \frac{y}{x} = \frac{4}{5} = 0,8$ ή 80%.

β) Το τελικό διάλυμα έχει όγκο 4 L και περιέχει 4 mol CH_3COONa , δηλαδή $c=1 \text{ M}$.

Μόνο το ανιόν αντιδρά με το νερό: $\text{CH}_3\text{COO}^- + \text{H}_2\text{O} \rightleftharpoons \text{CH}_3\text{COOH} + \text{OH}^-$
 $\qquad \qquad \qquad 1-\omega \qquad \qquad \qquad \omega \qquad \qquad \omega \quad (\text{M})$

Στην ισορροπία: $K_{\text{b CH}_3\text{COO}^-} = \frac{K_w}{K_{\text{a CH}_3\text{COOH}}} = \frac{[\text{CH}_3\text{COOH}][\text{OH}^-]}{[\text{CH}_3\text{COO}^-]}$, άρα $10^{-9} = \frac{\omega^2}{1-\omega} \approx \frac{\omega^2}{1}$

και τελικά $\omega=10^{-4,5}$.

Δηλαδή $[\text{OH}^-]=10^{-4,5} \text{ M}$ οπότε $\text{pOH} = -\log 10^{-4,5}=4,5$ και **$\text{pH}=9,5$** .